

CSENDÉLET KÖRTÉKKEL, ALMÁKKAL, 1910

Olaj, vászon, 47x63,5 cm

Jelezve balra lent: Orbán

Kikiáltási ár: 8 000 000 Ft

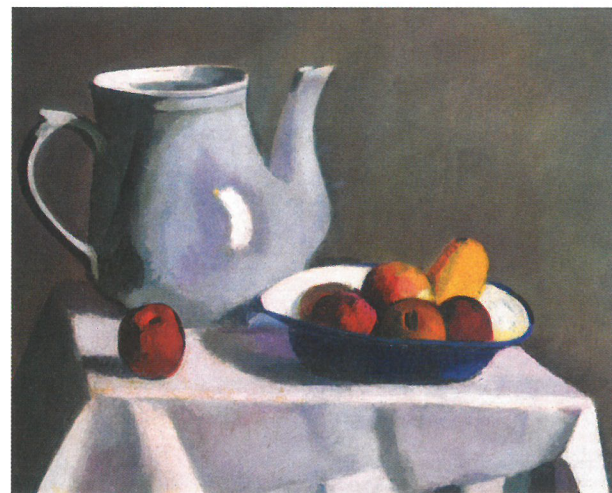
Starting price: 32 000 EUR

FELTEHETŐEN KIÁLLÍTVA:

•Nyolcak kiállítása.

Nemzeti Szalon, Budapest, 1911. április–május

BERÉNY Róbert: Kancsós csendélet, 1910,
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

„AFTER PARIS”

A huszadik század első évtizede a magyar festői kultúra tekintetében is az igazán nagy átalakulások kora volt. Vihargyors tempóban váltották egymást az izmusok és a stíluskeresés lázában égett szinte minden valamirevaló művész. Párizs volt ekkor az a szellemi központ, ahol kötelező volt a művészetek minden területén tájékozódni. „Félénk fiatalember voltam és franciaságom nagyon hiányos volt, így nem folytattam beszélgetéseket Matisse-szal vagy Modiglianival, hanem inkább néztem és hallgattam őket és magatartásuk egyfajta felszabadító hatással volt rám.” – emlékezett vissza 1906-os első párizsi útjára a matuzsálemi kort megért Orbán Dezső 1983-ban.

Az említett francia mesterek mellett azonban, Orbánra legnagyobb hatással egyik festőkollégája, Berény Róbert volt ezekben az években. Berény nemcsak az akkor legmodernebb párizsi művészekkel és művekkel ismertette meg barátját, de ezen kívül – bár három évvel fiatalabb volt –, egyfajta szellemi vezető szerepét is betöltötte kapcsolatukban. A most felbukkant Orbán-csendélet hátoldalán az agg mester sajátkezű, ám részben korrekcióra szoruló felirata („AFTER PARIS 1907”) tanúskodik arról, hogy a képet 1906-os, első párizsi tartózkodását követően, már feltehetően itthon festette. Az ismert és datált Orbán művekkel, valamint az egykorú Berény csendéletekkel való összevetés alapján viszont kijelenthető, hogy a festmény csak három évvel később, 1910-ben született, pontosan akkor, amikor Berény híres *Kancsós csendélet* (MNG, 1910) című alkotása, mely egyben Orbán *Csendéletének* egyik legközelebbi analógiája is.

„...SZÁZJÓEMBER ÉS SZÁZJÓKÉP...”

Az alcím szavai Cserna Andornak, az *Aurora* című irodalmi és művészeti hetilap szerkesztőjének tollából, a Nyolcak 1911-es kiállításához kapcsolódó irodalmi felolvasó délu-

tánok egyikéről szóló cikkben jelentek meg. A festmények mellett szobrokat, érmeket és hímezéseket is bemutató híres tárlat, valóban nem több mint száz jó ember – művészek és történészek, írók és újságírók, valamint egyéb kultúrmunkások –, az egykorú Magyarország szellemi elitje jóvoltából és támogatásával valósulhatott meg. E kiállítás kritikáinak tanúsága szerint Orbán Dezső főképp csendéletekből álló kollekcója volt a legkevésbé irritáló, a modern festészetet leginkább és előszeretettel, könnyed vasárnapi szórakozásként fogyasztó nagyközönség számára.

A *Nemzeti Szalon Almanachjában* rögzített vásárlások jegyzéke szerint, a hatalmas sajtóvisszhangot kiváltó, ám csekély anyagi sikerrel zárult tárlaton a *Nyolcak* (valójában tizenegyen voltak ekkor) közül Orbánnak sikerült eladnia a legtöbb, szám szerint három (!) darab olajfestményt, melyek mindegyike csendélet volt. A csoport egyik legképzettebb és legagilisebb propagátora, Bölöni György 1911-ben cikksorozatban mutatta be a résztvevőket, avatott elemzését nyújtva művészetüknek. Az *Aurora* „Orbán-számában” úgy méltatta a fiatal művész képeit, mintha éppen ez a végtelenül egyszerű, színvilágát tekintve visszafogott ám kiválóan összehangolt, remekbe szabott *Csendélet* épp ott függött volna az íróasztala fölött: „A leg-egyszerűbb festő a *Nyolcak* között. Nem a túlzások, hanem a lefokozások embere, aki csaknem dacol és kacérkodik azzal, hogy a semmitmondó jelenségekből is lehet művészetet csinálni. [...] Orbán képein ennek a szolid munkának eredeteibe pillantunk bele és pusztán véletlenség, hogy csendélete került össze javarészt s nem tájkép, portré, vagy egyébféle festői munka, – csak csendéletek, melyeken látszólag csak szürkeség ül, egyformaság, egy letompított, monoton tónus. Ezek a látszólagos színtelenségekből eredő képek tisztán mutatják, hogy milyen új érték, milyen újra felismert, rejtett érték lett formabecsléseknél a szín.”

Rum Attila

André DERAÏN: Az asztal, 1911., magántulajdon

ORBÁN Dezső: Nagy csendélet, 1911.
Australian National Gallery, Canberra

Paul CÉZANNE: Csupor, kávéskanna, gyümölcsök, 1869.
Musée d'Orsay, Paris

